

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ»

Виконала студентка 4 курсу, групи Опз-71с
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Бондар Марина Володимирівна
Керівник: к.е.н., доцент Бурденко І.М.

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему
«ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ»
студентки Бондар Марини Володимирівни

Актуальність теми. Наше сьогодення, в якому досить розвинені риночні та економічні відносини, важко уявити підприємство без ведення обліку основних засобів, незалежно від форми або типу власності. Ефективне та правильне застосування обладнання, будівель, транспортних засобів, техніки, виробничих цехів і робочої праці задовольняється точним та доречним планом на використання основних засобів.

Актуальність вибраної теми полягає у великому теоретичному та практичному значенні обліку та аналізу об'єктів основних засобів, а також у невисокому рівні їх дослідження, що стосується сьогоденного управління підприємствами.

Метою кваліфікаційної роботи обліку та аналізу основних засобів є одержання узагальнюючої інформації про механізм ведення обліку, зміни, які відбуваються, їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства і фінансові результати.

Об'єктом дослідження виступають основні засоби товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Хелс».

Предметом даного дослідження є комплекс теоретичних і практичних питань з обліку та аналізу основних засобів і шляхи їх покращення та вдосконалення.

Для того, щоб досягти результату в поставлених завданнях, в кваліфікаційній роботі були використані загальні методи наукового пізнання, зокрема економічного аналізу, класифікація, аналогії та порівняння разом зі спостереженням, групуванням та узагальненням.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

– діяльність кожного підприємства передбачає наявність основних

засобів, їх стан та ефективне використання прямо впливає на кінцеві результати фінансово-господарської діяльності підприємства;

– запропоновано використовувати типові форми первинного обліку зі змінами та доповненнями;

– рекомендовано підприємству чітко слідувати НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Методичним рекомендаціям № 561, в яких детально описані відмінності поліпшення основних засобів від ремонту, та як саме обліковувати витрати в залежності від призначень об'єктів;

– у результаті проведеного дослідження було запропоновано внести для більш детального аналізу основних засобів ТОВ «Хелс» розрахунки ефективності застосування основних засобів, а саме фондівдачу, абсолютну суму прибутку на 1 гривню та рентабельність, та розрахунки забезпечення потреб підприємства в основних засобах (фондоозброєність та фондомісткість).

Одержані результати можуть бути використані підприємством для покращення організації та методології обліку та аналізу основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, облік, аналіз, підприємство, оцінювання та переоцінка основних засобів, знос, первісна вартість, залишкова вартість, рахунки, ремонт, витрати.

Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра викладено на 47 сторінках, зокрема список використаних джерел із 38 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 11 рисунків, а також 2 додатки, розміщених на 2 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 р.

Рік захисту роботи – 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	7
1.1 Класифікація та оцінка основних засобів.....	7
1.2 Основи аналізу основних засобів.....	12
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	17
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства...	17
2.2 Оцінка та первісний облік основних засобів на підприємстві.....	23
2.3 Аналітичний та синтетичний облік основних засобів.....	25
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	29
3.1 Рекомендації щодо покращення обліку основних засобів.....	29
3.2 Удосконалення аналізу основних засобів.....	32
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Розвиток вдосконалення, поновлення та просвітлення основних засобів посідає важливе місце в регулюванні, веденні і організації діяльності кожного підприємства. Достовірне проведення оцінки, переоцінки основних засобів дає змогу вирахувати усі прогалини, гарантувати цілісне та правильне відтворення вартості у балансі підприємства основних фондів.

Наше сьогодні, в якому досить розвинені риночні та економічні відносини, важко уявити підприємство без ведення обліку основних засобів, незалежно від форми або типу власності. Ефективне та правильне застосування обладнання, будівель, транспортних засобів, техніки, виробничих цехів і робочої праці задовольняється точним та доречним планом на використання основних засобів.

Саме тому, для ефективності використання, забезпеченості підприємства та рівню стану основних засобів застосовують різні види економічного аналізу.

В управлінні підприємствами важливе значення має облікова інформація, а особливо інформація про наявність та склад основних засобів, які в процесі діяльності підприємства виконують важливу роль.

Питаннями та проблемами значення та змісту обліку та аналізу основних засобів на підприємстві займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: Грабовецький Б.Є., Домбровська Н.Р., Бондар М.І., Макаренко А.П., Садовська І. Б., Шендригоренко, М. Т., Бутинець Ф. Ф., Гнатенко Є. П., Голов С.Ф., Борисов А.Б., Жадан Т.А., Хома І.Б., Ключа Н.В., Гречко С.М. та інші.

Актуальність вибраної теми полягає у великому теоретичному та практичному значенні обліку та аналізу об'єктів основних засобів, а також у невисокому рівні їх дослідження, що стосується сьогоденного управління підприємствами.

Метою кваліфікаційної роботи обліку та аналізу основних засобів є одержання узагальнюючої інформації про механізм ведення обліку, зміни, які

відбуваються, їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства і фінансові результати.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання:

- дослідити теоретичні питання організації обліку та аналізу основних засобів;
- розглянути організаційно-економічну характеристику ТОВ «Хелс»;
- вивчити на прикладі ТОВ «Хелс» практичне застосування теоретичних основ обліку наявності і руху основних засобів;
- дослідити первинний облік та оцінку об'єктів основних засобів;
- розібрати особливості ведення синтетичного та аналітичного обліку;
- проаналізувати основні показники основних засобів на ТОВ «Хелс»;
- розробити рекомендації щодо покращення та вдосконалення обліку та аналізу основних засобів на підприємстві.

Об'єктом дослідження виступають основні засоби товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Хелс».

Предметом даного дослідження є комплекс теоретичних і практичних питань з обліку та аналізу основних засобів і шляхи їх покращення та вдосконалення.

Для того, щоб досягти результату в поставлених завданнях, в кваліфікаційній роботі були використані загальні методи наукового пізнання, зокрема економічного аналізу, класифікація, аналогії та порівняння разом зі спостереженням, групуванням та узагальненням.

Економічна література присвячує велику увагу обліку основних засобів. Питання та проблеми щодо основних засобів на найсучаснішому рівні можна розглядати як у спеціалізованих книгах по обліку, законах України, так і в електронних журналах, таких як «Все про бухгалтерський облік», «Бухгалтерський облік та аудит», «Головбух», «Дебет-кредит» тощо. Також були використані установчі документи підприємства, первинні документи, бухгалтерська та статистична звітність.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.2 Класифікація та оцінка основних засобів

Основні засоби є важливою і невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства. В фінансово-економічних процесах вони відіграють дуже важливу роль, тому визначення основних засобів також дуже важливе для синтетичного і аналітичного обліку і звітності в цілому [1].

Дослідивши наукову літературу та законодавчі положення, можемо узагальнити термін «Основні засоби», як матеріальні активи, які належать до майна підприємства, використовуються у процесах виробництва або поставки готової продукції (товарів), наданні послуг, їх можуть здавати в оренду або використовувати для адміністративної, соціальної та культурної діяльності, термін корисної експлуатації повинен складати більше одного року [1-6].

Критерії для визнання основних засобів є такими ж як і для всіх інших активів, а саме:

- матеріальність (мають матеріальну форму);
- призначення (з якою метою утримуються, в яких процесах виробництва беруть участь або потрібні для постачання товарів, надання послуг);
- термін корисного використання [2].

Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» існує класифікація на такі групи [3]:

- 1) земельні ділянки;
- 2) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- 3) будівлі, споруди і передавальні пристрої;
- 4) машини та обладнання;
- 5) транспортні засоби;
- 6) інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- 7) тварини;

- 8) багаторічні насадження;
- 9) інші основні засоби;
- 10) бібліотечні фонди;
- 11) малоцінні необоротні матеріальні активи;
- 12) тимчасові (нетитульні) споруди;
- 13) природні ресурси;
- 14) інвентарна тара;
- 15) предмети прокату [3].

Виходячи з визначення наданому в НП(С)БО 7, основні засоби використовуються:

- у процесі виробництва;
- у процесі поставки товарів, виконання робіт і надання послуг;
- з метою надання в оренду іншим особам;
- з метою здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій [3].

Малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА), як бачимо відносяться до основних засобів, але коштують вони менше, тому обліковуються на рахунку 112. Для їх розподілу існує вартісний критерій, який становив 6 000 грн, а з 23.05.2020 р. вступив в дію Закон №466 ПКУ [7] і ця сума зросла до 20 000 грн.

Від того до якої групи потрапив основний засіб залежить: субрахунок обліку, мінімальний строк корисного використання (пп. 138.3.3 ПКУ) [7], нарахування амортизації, складання інвентарного номера (його починають з перших трьох цифр рахунку).

Ще основні засоби можна ділити на певні групи, зважаючи на те, яку роль та функцію відіграє основний засіб у господарській діяльності підприємства [8]. Зобразили цей поділ на рисунку 1.1.

Тепер розглянемо питання, які пов'язані з оцінкою основних засобів.

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3] та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів [9] необхідно

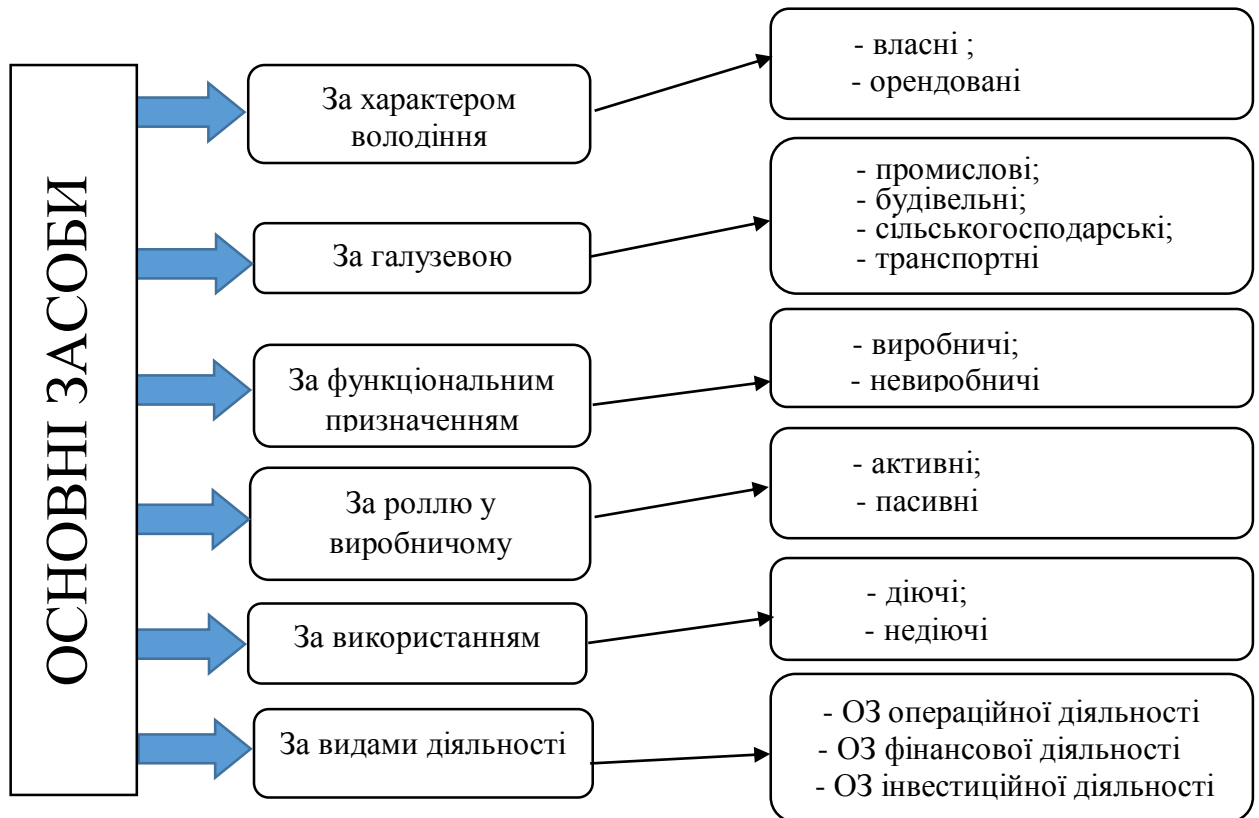

Рисунок 1.1 – Класифікація об'єктів основних засобів

Джерело: сформовано на основні джерел [8].

застосовувати різні види оцінки основних засобів, які підходять до конкретної ситуації. Це може бути:

- первісна вартість;
- залишкова вартість (балансова);
- ліквідаційна вартість;
- справедлива вартість [10].

Складемо ситуаційну таблицю-підбірку для оцінки основних засобів, щоб краще зрозуміти алгоритм вибору виду вартості (додаток Б) [10-11].

При надходженні основних засобів на підприємство, їх оцінка здійснюється за первісною вартістю. До її складу входять:

- суми ПДВ, які сплачують постачальники основних засобів, якщо покупець є платником ПДВ;
- витрати на платежі (держмити, збори), які пов'язані з купівлею прав

на основні засоби;

– суми ПДВ (непрямі податки), які не вертаються підприємству, якщо покупець неплатник ПДВ;

– суми ввізного мита;

– суми витрат на доставку, монтаж, установку, підготовки до роботи основних засобів та інше [12].

Для імпортованих основних засобів визначення первісної вартості може залежити від таких факторів, як курсові різниці та оплата. Тому є такі варіанти:

– визначення за курсом НБУ на дату оприбуткування основного засобу (п. 5 НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»;

– визначення за курсом НБУ на дату попередньої оплати (п. 5 НП(С)БО 21) [13].

Бухгалтерський облік елементів первісної вартості перед введенням основного засобу в експлуатацію на підприємстві в основному ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

Ліквідаційна вартість основних засобів – це така сума залишкової вартості, яка лишиться після закінчення строку їх корисного використання (амортизації). Підприємство може визначити її самостійно, але чітко це зробити зазвичай важко, тому що невідома сума, за яку в майбутньому підприємство зможе продати цей основний засіб. Від так цю суму приймають за нуль (не визначають) [14].

Проте, якщо залишкова вартість основного засобу вже досягла нуля і проводять дооцінку об'єкта, то обов'язково визначають ліквідаційну вартість.

Залишкова (балансова) вартість – це вартість об'єкта основного засобу, яка лишається після нарахування зносу. Вона дорівнює нулю або ліквідаційній вартості в кінці строку корисного використання.

Інформація про основні засоби у звіті про фінансовий стан підприємства розкривається саме за залишковою вартістю (за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСФЗ) [10].

Проведення переоцінки є правом підприємства на дату складання

балансу, і не вважається обов'язком, навіть якщо залишкова вартість дорівнює нулю. Проте існують винятки ст.7 Закону № 2658 [15], і підприємство зобов'язане проводити переоцінку основних засобів. Це стосується реорганізації, ліквідації підприємств (державних, комунальних), приватизації та інше. За цим же законом є обов'язкове залучення професійного оцінювача, якщо цього не зробити, то результати визнаються не дійсними.

Також проводити переоцінку основних засобів потрібно всієї групи (п. 16 НП(С)БО 7), не допускається переоцінка лише одного чи декількох об'єктів з групи. Після першої переоцінки усієї групи, прийдеться проводити це регулярно, не допускаючи суттєвих різниць між справедливою вартістю та залишковою на дату балансу [16].

Справедливою вартістю називають суму від продажу основного засобу чи ж сплати зобов'язання на певну дату (п. 4 П(С)БО 7). Бухгалтер має право самостійно визначати справедливу вартість у всіх випадках, окрім її визначення для переоцінки. Як ми вище згадували, це робить професійний оцінювач, який і складає звіт про оцінку майна [15].

Необоротні матеріальні активи та бібліотечні фонди, у яких амортизація нараховується методом 50/50 чи 100%, взагалі не підлягають переоцінці.

Отже, основні засоби підприємства здебільшого складають найбільш значущу частину його майна. Правдивість та актуальність даних бухгалтерського обліку основних засобів в цілому демонструє достовірність інформації про фінансовий стан цього підприємства. Класифікація також є необхідною умовою доцільної організації обліку основних засобів. Групування основних засобів та їх об'єднання по спільних ланках у виробничому процесі відіграє велику роль для організації бухгалтерського обліку. Оцінка об'єктів основних засобів залежить не тільки від дати її здійснення, а й від методу її здійснення. При надходженні основних засобів на підприємство, їх оцінка здійснюється за первісною вартістю або ж за справедливою на певну дату балансу. Переоцінка об'єктів основних засобів не вважається обов'язковою, але існують винятки.

1.2 Основи аналізу основних засобів

Економічні процеси результативного застосування та відновлення основних засобів на підприємстві мають протреби у вживанні різних способів економічного, актуального та статистичного аналізу (рис. 1.2).

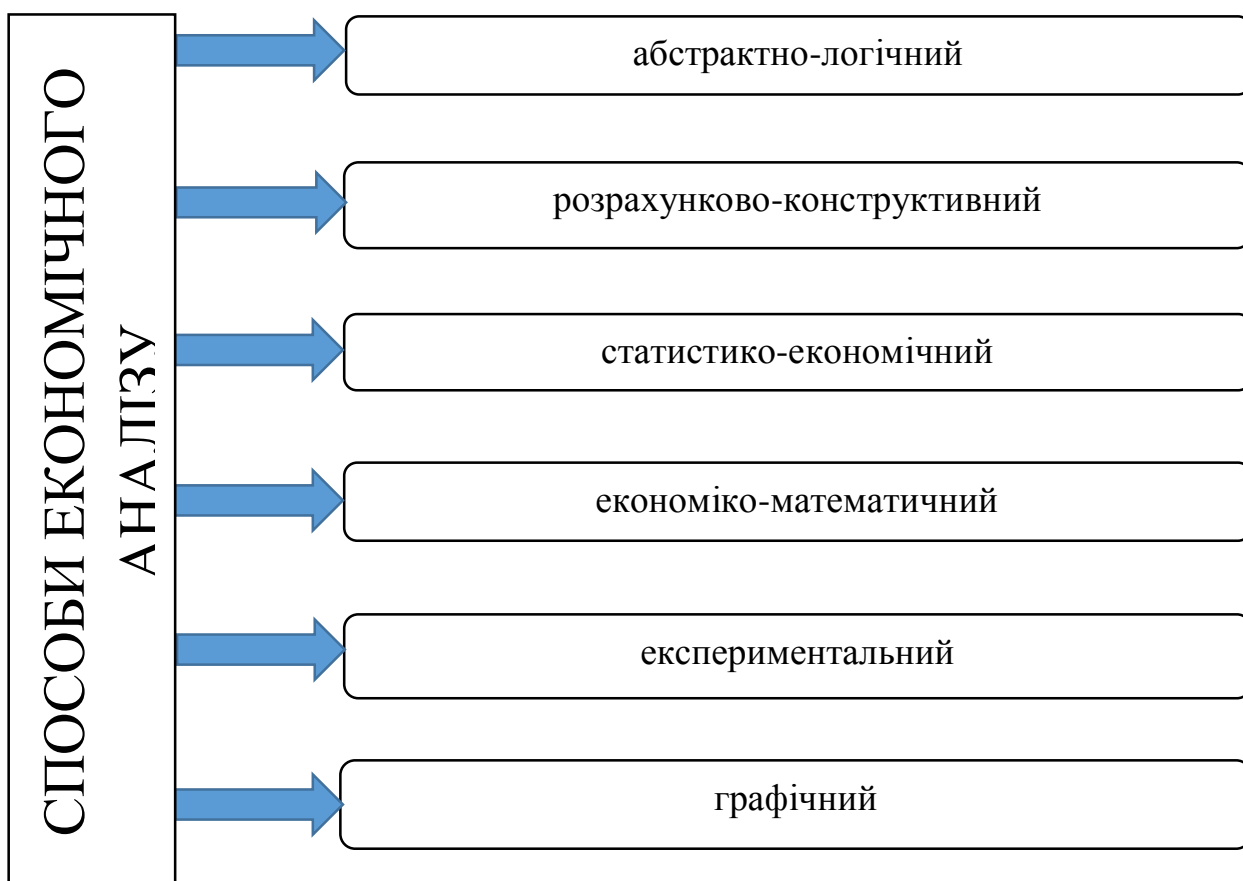

Рисунок 1.2 – Способи економічного аналізу

Джерело: сформовано на основні джерел [17, с. 99].

Досліджуючи основи аналізу основних засобів на підприємстві, можемо визначити основні завдання [18]:

- оцінка рівня застосування виробничих потужностей, обладнання та ін.;
- забезпечення підприємства, виробництва та підрозділів основними засобами, відповідність потребам складу, техрівню та об'єму основних засобів;
- модернізація та поновлення об'єктів основних засобів.

Інформаційне забезпечення аналізу черпають з форми № 1 «Баланс», із статистичної звітності форма № 11-03 «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)», вона є річною, використовують ще форму № 5 «Примітка до річної фінансової звітності» – це також річна, та інші звітності з виробництва, роботи працівників, обладнання та іншої внутрішньої документації [17].

Методика аналізу ефективності застосування основних засобів, їхня експлуатація і модернізація потребує зважати на такі фактори:

- ефективна корисність основних засобів підприємства тримається впродовж певної кількості років, відповідно витрати з придбання й експлуатації розподілені на цей період часу;

- час фізичної заміни (модернізації) основних засобів не співпадає з часом їхньої вартісної заміни, як наслідок можуть з'явитися втрати та збитки, які в свою чергу зменшують фінансові результати діяльності самого підприємства;

- ефективність експлуатації та застосування основних засобів оцінюють різними методами, які залежать від їхнього характеру причетності у виробництві, виду, приналежності, а ще призначення [19].

Для забезпечення оновлення основних засобів на підприємстві питому вагу зосереджено вивченню їхнього стану та застосування, що є важливою частиною поліпшення ефективної діяльності підприємства.

Можемо об'єднати показання ефективності застосування та стану основних засобів у такі групи:

- по-перше, стан основних засобів;
- по-друге, забезпечення потреб підприємства в основних засобах;
- по-третє, ефективність застосування основних засобів [20].

Для виявлення рівню стану (самого технічного) об'єктів основних засобів суб'єкта господарювання необхідно залучати такі показники, які відображено на рис. 1.3.

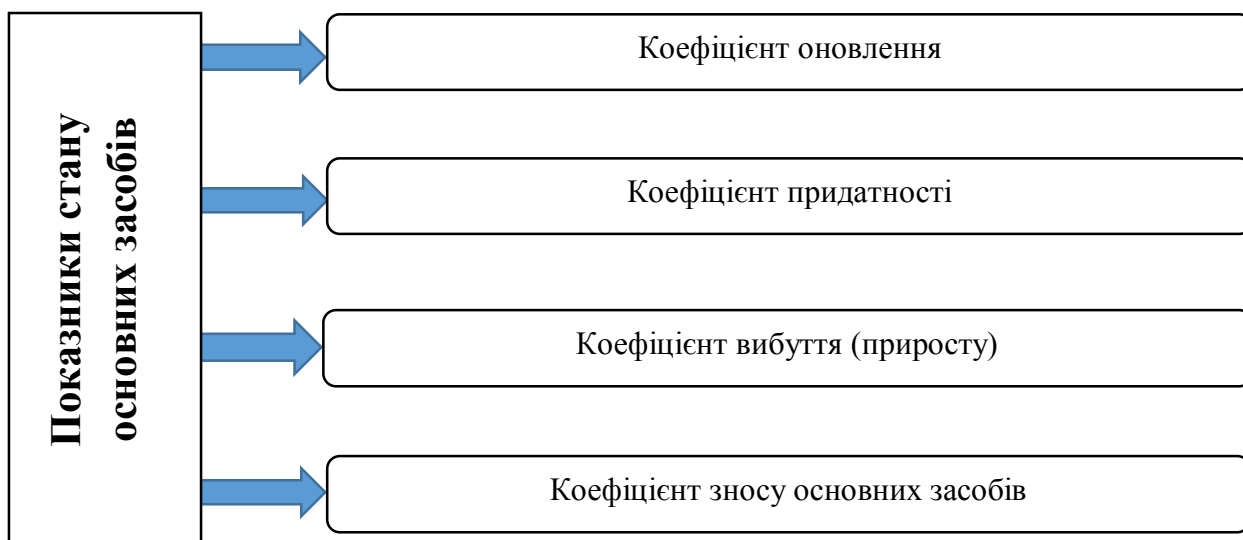

Рисунок 1.3 – Показники стану об'єктів основними засобами

Джерело: сформовано на основні джерел [21, с 111].

Для аналізу забезпеченості підприємства основними засобами використовують показники, які відображено на рис. 1.4.

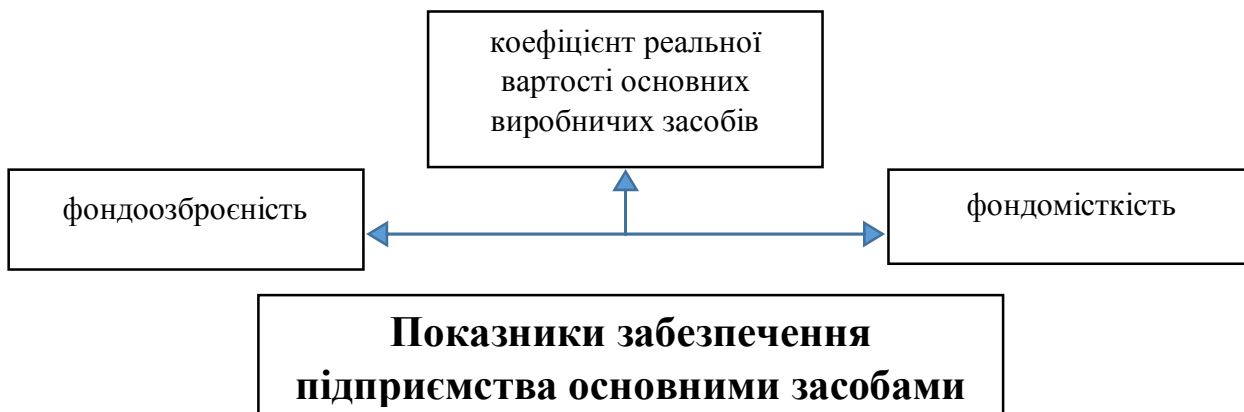

Рисунок 1.4 – Показники забезпеченості підприємства основними засобами

Джерело: сформовано на основні джерел [22, с. 198].

Фондоозброєність показує залежність вартості об'єктів основних засобів до кількості робітників на підприємстві – це і є забезпеченість по факту підприємства виробничими основними засобами, і чим більше фондоозброєність, тим краще, тоді цей фактор оцінюють, як позитивний [23].

Фондомісткість в свою чергу виступає, як величина обернена до

фондовіддачі. За допомогою цього показника підприємство розуміє вартість об'єктів основних засобів, яка припадає на одиницю виробленої ними продукції. Цей показник також демонструє забезпеченість підприємства основними засобами, але добре, якщо він зменшується, на відміну від фордоозброєності [24].

Для знаходження коефіцієнту реальної вартості основних засобів, які знаходяться у майні підприємства необхідно їхню вартість (але без врахування суми зносу) поділити на вартість вцілому майна суб'єкта господарювання.

Якщо при розрахунку коефіцієнту реальної вартості основних засобів підприємство отримало значення близьке критичної позначки чи нижче норми, то це буде означати, що знизилась реальний потенціал та ресурси підприємства. Рекомендується негайне вирішення цього питання, шляхом пошуку коштів для врегулювання ситуації [25].

Для аналізу ефективності застосування об'єктів основних засобів використовують показники, які відображено на рис. 1.5.

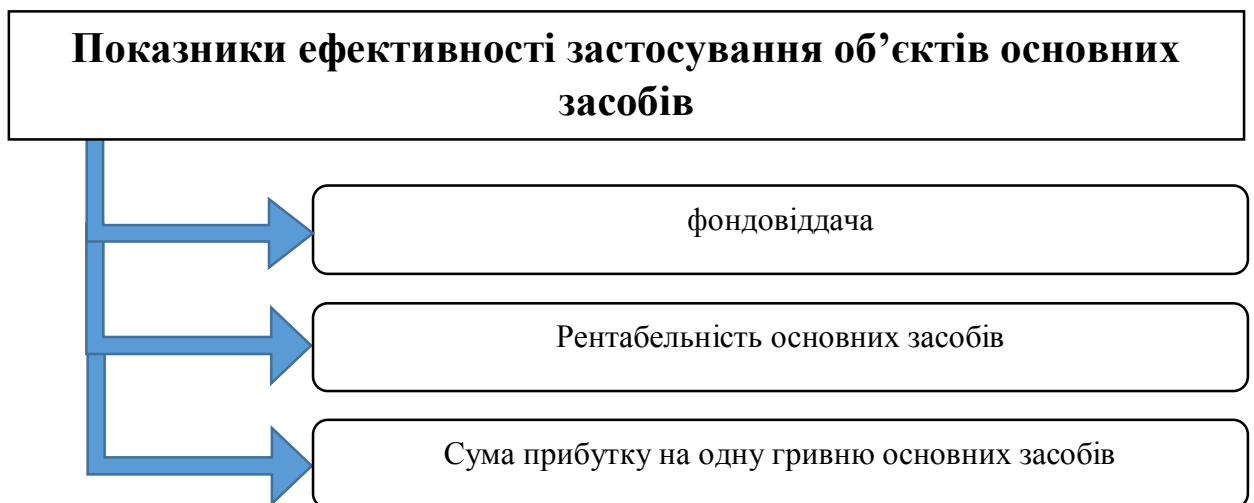

Рисунок 1.5 – Показники ефективності застосування об'єктів основними засобами

Джерело: сформовано на основні джерел [26, с.86].

До узагальнених показників, які охарактеризовують ефективність застосування основних засобів на підприємстві належать фондовіддача та

рентабельність об'єктів основних засобів. Вони дають змогу оцінити якісно та кількісно цей рівень. Ці показники здатні за певний проміжок часу збільшуватись або зменшуватись. Тому додатково ще використовують розрахунок інтегральних показників [27].

А що стосується суми прибутку на одну гривню основних засобів, то цей показник вважають абсолютним, він показує саме рівень використання об'єктів основних засобів суб'єктів господарювання [28].

Отже, аналіз об'єктів основних засобів відіграє також важливу роль у економічному житті підприємства. За допомогою аналізу можна дуже чітко простежувати наскільки ефективно використовуються основні засоби, рівень їхнього технічного стану, рентабельність, на скільки підприємство забезпечене цими об'єктами, для вчасного оновлення та модернізації основних засобів.

РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Хелс» є юридичною особою, а отже, має круглу печатку, штамп, особисті реквізити, товарний знак, основні та оборотні засоби, відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий рахунок в банку та ще має можливість укласти різного роду угоди на території України та за кордоном. На підприємстві створено резервний капітал в розмірі 25% від статутного капіталу, його використовують на погашення збитків товариства.

ТОВ «Хелс» засновано в червні 2007 року в місті Донецьк, але в 2014 році продовжили свою діяльність в м. Суми, причиною цього стали воєнні події на сході України. З того часу товариство зареєстроване: Україна, 40035, Сумська обл., місто Суми, вул. Харківська, будинок 6, код ЄДРПОУ 34940131.

Підприємство належним чином створено та провадить свою діяльність у відповідності до Цивільного кодексу України [29], Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [30], а також іншим чинним законодавством України.

ТОВ «Хелс» охоплює такі види діяльності:

21.20 – Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів

46.90 – Неспеціалізована оптова торгівля

49.41 – Вантажний автомобільний транспорт.

Товариство займається виробництвом такої продукції:

- Спирт етиловий 96%;
- розчин Хлоргексидину 0,05%;
- Йоду розчин спиртовий 5%;
- Настойка Глоду;
- Настойка Нагідків;
- Спирт Мурашиний.

Головною метою діяльності ТОВ «Хелс» є отримання прибутку на основі забезпечення потреб юридичних та фізичних осіб у своїй продукції.

ТОВ «Хелс» реалізує товари за цінами, що визначає самостійно або на основі договору.

Розрахунки ведуться у встановленому порядку, використовуючи установи банку. Розрахунки готівкою здійснюються відповідно до чинного законодавства.

Відповідальним за фінансову та господарську діяльність є директор, який визначає організаційну структуру ТОВ «Хелс» відповідно до стратегії і тактики розвитку підприємства.

Можемо відобразити основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Хелс» протягом 2018 – 2020 років у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Хелс» протягом 2018 – 2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення	
				2019- 2018 рр.	2020- 2019 рр.
Необоротні активи, тис. грн.	355	383	489	29	105
Оборотні активи, тис. грн.	7380	7556	7747	176	191
Власний капітал, тис. грн.	6189	6329	6492	140	163
Поточні зобов'язання та забезпечення, тис. грн.	1586	1610	1744	25	133
Вартість основних засобів, тис. грн.	657	691	850	33	159
Середня кількість працівників, осіб	25	25	30	-	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	6031	6329	7952	297	1623
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4508	4578	5733	69	1156
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	129	62	163	-67	101

Джерело: сформовано на основні звітності підприємства

Ознайомившись з даними товариства «Хелс», можна зробити наступні висновки:

– підприємство одержує прибуток за 2018-2020 роки, за 2020 рік бачимо велике зростання на 101 тис.грн. або на 162,9 % (рис.2.1).

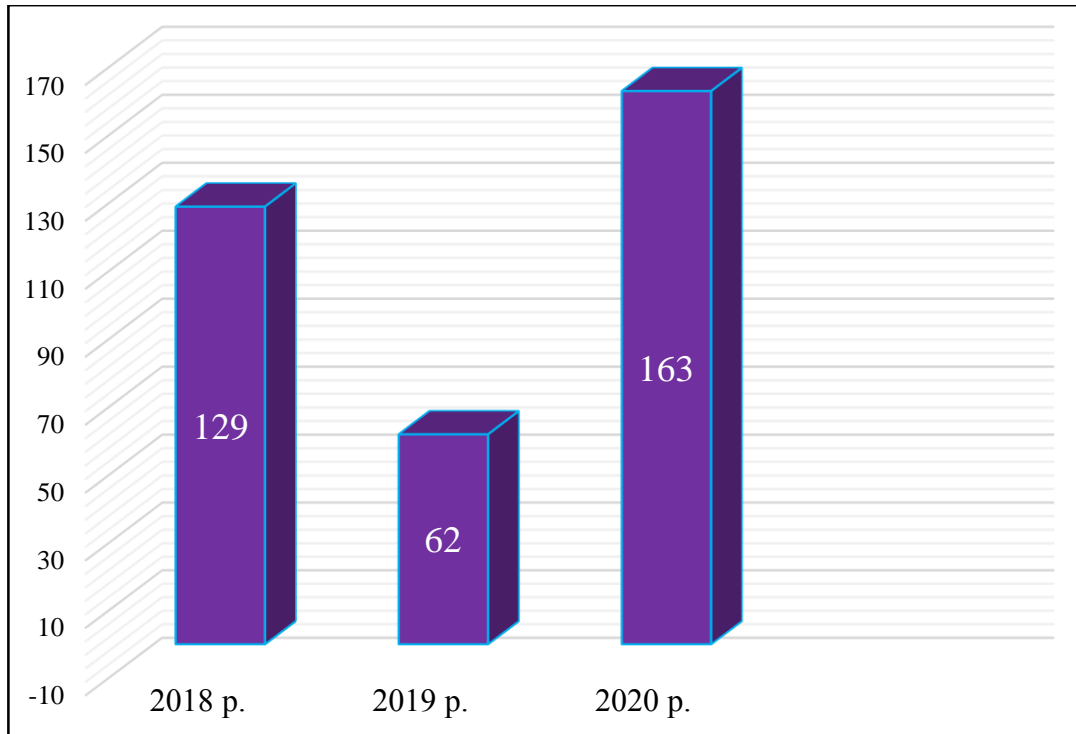

Рисунок 2.1 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Хелс» за 2018-2020рр.

Джерело: сформовано на основні звітності підприємства

– що стосується чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, так цей показник збільшився на 1623 тис. грн., що відповідає 25,6% (у 2018-2019рр. було на 297 тис.грн.). Також зріс показник собівартості реалізованої продукції на 1156 тис. грн., що відповідає 25,25% (у 2018-2019 рр. було на 69 тис.грн.). Такий зріст цих показників можна оцінювати не з позитивної сторони для підприємства, це може означати про виготовлення більш дорогої продукції (рис. 2.2).

– у 2020 р. збільшилась сума основних засобів на 159 тис. грн, а у 2019р. на 33 тис. грн.;

– також власний капітал ТОВ «Хелс» зріс у 2019 р. на 140 тис. грн., а у 2020 р. аж на 163 тис. грн.

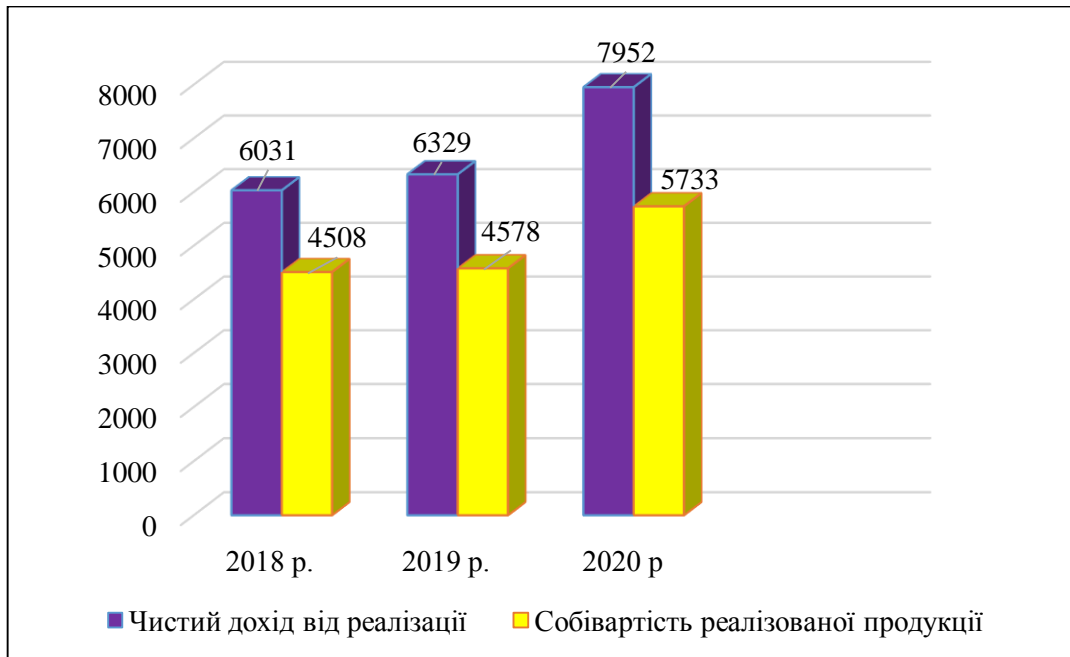

Рисунок 2.2 – Динаміка чистого доходу та собівартості
ТОВ «Хелс» за 2018-2020рр.

Джерело: сформовано на основні звітності підприємства

У таблиці 2.2 наведемо аналіз первісної вартості об'єктів основних засобів ТОВ «Хелс».

Таблиця 2.2– Аналіз первісної вартості об'єктів основних засобів ТОВ «Хелс» у 2018-2020 рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020 р.	Відхилення	
				2019- 2018 рр.	2020- 2019 рр.
Машини та обладнання, тис. грн.	128	148	200	21	52
Транспортні засоби, тис. грн.	240	231	340	-10	109
Прилади, інструменти тис. грн.	66	72	73	6	1
Інші основні засоби, тис. грн.	224	240	237	17	-3
Всього, тис. грн.	657	691	850	34	159

Можна відмітити, що у даному Товаристві основні засоби здебільшого виробничого призначення. Бачимо позитивну тенденцію збільшення у 2019 році на 34 тис. грн, а у 2020 році на 159 тис. грн. Зобразимо графічно ці показники (рис.2.3).

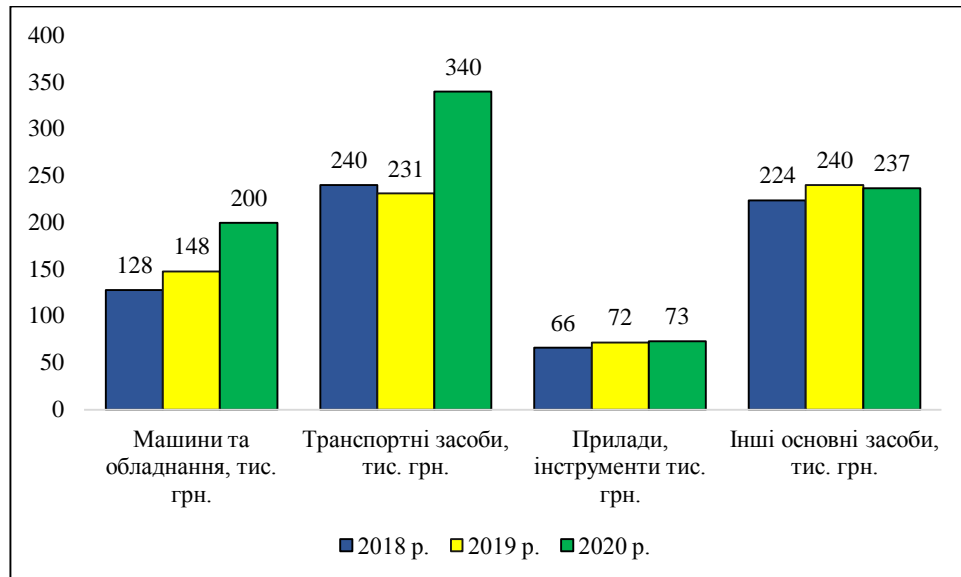

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни первісної вартості об'єктів основних засобів на ТОВ «Хелс» за 2018-2020рр.

На ТОВ «Хелс» проводять аналіз основних засобів, визначаючи технічний стан (табл. 2.3).

Таблиця 2.3– Аналіз стану основних засобів ТОВ «Хелс» у 2018-2020 рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020 р.	Відхилення	
				2019-2018 рр.	2020-2019 рр.
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	657	691	850	33	159
Знос основних засобів, тис. грн.	327	334	389	7	55
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	331	357	461	26	104
Коефіцієнт зносу основних засобів,%	49,8	48,3	45,8	-1,5	-2,5
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	50,4	51,7	54,2	1,3	2,5

Дані табл. 2.3 свідчать про досить високе зростання первісної вартості у 2020 році на 159 тис. грн., теж саме стосується зносу у 2020 році на 55 тис. грн. Коефіцієнт зносу основних засобів зменшився у 2019 р. на 1,5%, а у 2020 р. на 2,5%, коефіцієнт придатності основних засобів збільшився на 1,3% у 2019 та на 2,5% у 2020 році – ці зміни означають про істотне поліпшення стану основних засобів, які з року в рік зношуються та потребують оновлення та

модернізації. Представимо ці зміни на рисунку 2.4.

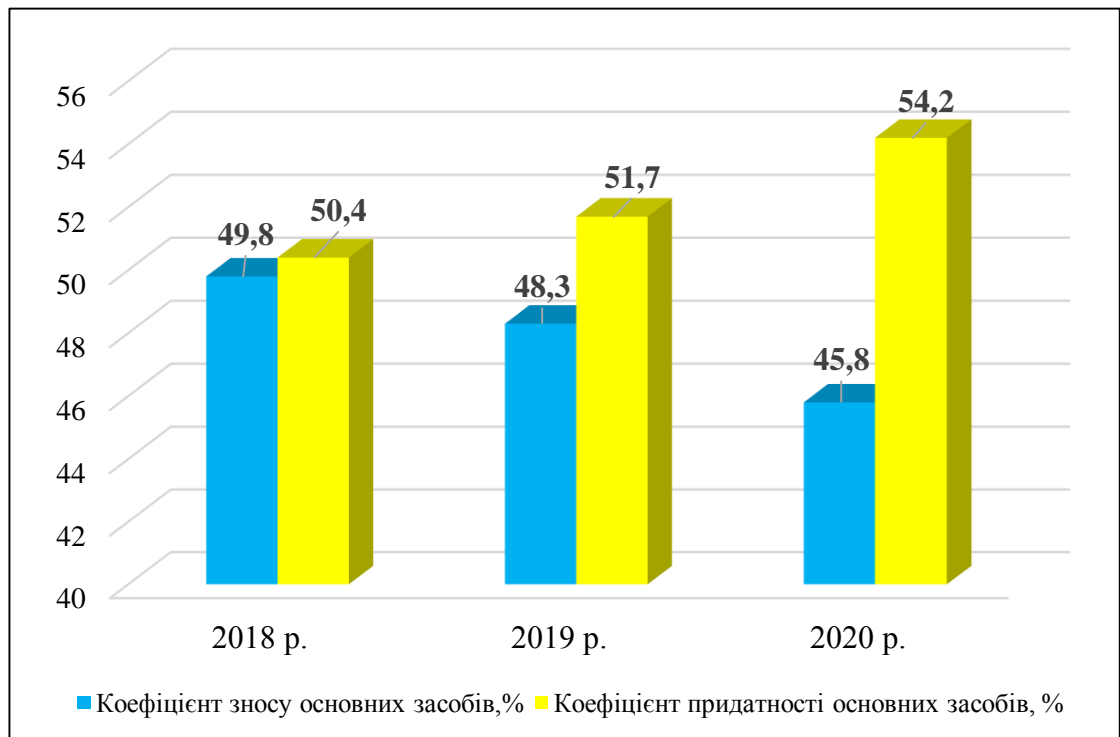

Рисунок 2.4 – Зміни коефіцієнтів технічного стану на ТОВ «Хелс» за 2018-2020рр.

До недоліків, виявлених на підприємстві, в аналізі основних засобів можемо віднести: не розраховують показники ефективності використання основних засобів, відсутні етапи проведення аналізу та в цілому недосконала методика проведення.

Таким чином, фармацевтичне підприємство ТОВ «Хелс» є непоганим конкурентом на сучасному ринку подібних послуг. В зв'язку зі світовою епідемією попит на антисептичні препарати дуже збільшився за останні роки, тому доходи, прибуток та власний капітал у підприємства зростають, але здорожчення товару може привести до втрати попиту та постійних клієнтів. Аналіз основних засобів (коефіцієнти зносу та придатності) який проводиться на підприємстві показав зміни, які означають про істотне поліпшення стану основних засобів, які з року в рік зношуються, потребують оновлення та модернізації. Але тільки цих показників не достатньо для повного аналізу основних засобів.

2.2 Оцінка та первісний облік основних засобів на підприємстві

На кожному підприємстві головною умовою правильного та достовірного обліку основних засобів є, насамперед, достовірна оцінка з застосуванням єдиного принципу за історичною, залишковою та справедливою вартістю.

На ТОВ «Хелс» оцінку об'єктів основних засобів проводять у вартісному та натуральному вимірюванні.

У вартісному виразі їх оцінюють за справедливою вартістю. Така оцінка основних засобів має негативну сторону: може відображати не реальні угоди, досить умовні суми та навіть призведе до додаткових витрат. Але переваги справедлива вартість теж має: вона ефективна для оцінки майбутніх коштів, досить змістовна та обширна, збільшує рівень надійності звітної інформації.

Порядок документального оформлення обліку основних засобів регулюється наказом Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку» [31].

Існують ще нові форми первинних документів, але обов'язкові вони тільки для суб'єктів держсектора (п. 1 розд. I Порядку № 818) [32]. Цими новими формами по бажанню можуть користуватись юридичні особи з будь-якою формою власності та представники іноземних суб'єктів господарювання.

Також можна документувати облік основних засобів на підприємстві у самостійно розроблених формах, які містять усі обов'язкові реквізити первинних документів або типових форм (п. 2.7 Положення №88) [33].

На підприємстві важливе правильне та своєчасне відображення наведених операцій в обліку з метою забезпечення достовірності інформації. Для відображення їх у первинному обліку на ТОВ «Хелс» використовуються первинні документи наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Первинні документи для обліку ОЗ на ТОВ «Хелс»

№ форми	Назва форми
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів

На підприємстві форму № ОЗ-1 застосовують для оформлення надходження, введення в експлуатацію, для переміщення по виробництву та філіям та ще для виключення основних засобів у випадку передачі їх іншому підприємству.

Форму № ОЗ-2 використовують для приймання та здачі основних засобів у випадку ремонту, реконструкції та модернізації. Якщо основний засіб ремонтує інше підприємство, то заповнюють два примірника. На ТОВ «Хелс» ремонт здійснюється як господарським, так і підрядним способом. При підрядному способі ремонту заключають договір, та передають копію акту ф. ОЗ-2, після виконаних робіт підрядник письмово сповіщає замовника. Відремонтований об'єкт повертається на підприємство і це відображають в акті.

Якщо ж ремонт влаштовують власними силами, то складають і акт, і «Відомість дефектів на ремонт обладнання» (два примірника). Щомісячно складається довідка витрат на ремонт, дані з якої переносять до Книги обліку та витрат.

При вибутті, списанні та частковій ліквідації основних засобів використовують форму № ОЗ-3. Заповнюють акт у двох примірниках, затверджується керівником суб'єкта господарювання.

Але не завжди ці первинні документи заповнюються вчасно, мають підписи, печатки, пусті графи, що можна розглядати як недолік обліку.

Отже, на ТОВ «Хелс» оцінку об'єктів основних засобів проводять у вартісному та натуральному вимірюванні, використовуючи справедливу вартість. Оцінка та первинний облік основних засобів залежить особливо від вчасного та правильного заповнення первинних документів. Первинний облік об'єктів основних засобів на досліджуваному підприємстві ведеться за допомогою типових форм. Але недоліком можемо вважати при проведенні ремонту основних засобів господарським способом відсутність узагальнюючого документу за виконаними роботами, та ще внесення витрат за ремонт з первинних документів до Книги обліку робіт і витрат, що може спричинити зловживання робітників.

2.3 Аналітичний та синтетичний облік основних засобів

У ТОВ «Хелс» аналітичний облік основних засобів є першим кроком фіксації господарських операцій надходження, переміщення, модернізації та вибуття об'єктів. Аналітичні рахунки представляють собою способи згрупувати та узагальнити інформацію на певному рівні.

Аналітичний облік основних засобів описує технічні та економічні особливості об'єктів, їх місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінену (індексацію) цінність, а ще норму амортизаційних витрат. Також зазначаються будь-які зміни в процесі експлуатації основного засобу [34].

На підприємстві аналітичний облік основних засобів починається з присвоєння певного інвентарного номеру, він зберігається за цим об'єктом назавжди, та після вибуття цей номер більше не використовують. Облік ведеться в типових формах № ОЗ-6 (для будівель та споруд), ОЗ-7, ОЗ-9 (для машин та автотранспорту).

На виробництві облік основних засобів ведеться матеріально-відповідальними особами, які заповнюють інвентарні картки (за даними первинних документів – актів та технічних паспортів), на основі яких роблять записи з інвентарних списках. Всі картки повинні зберігатися в картотечі,

поділені на класифікаційні групи та за місцями перебування основного засобу.

На ТОВ «Хелс» синтетичний облік основних засобів ведеться з використанням Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування № 291 [35-36]. Згідно цих нормативних актів ведуть облік на рахунку 10 «Основні засоби» (субрахунки другого та третього порядку) – це активний рахунок. При надходженні об'єктів збільшується сума за дебетом рахунку, а при вибутті з підприємства – зменшується за кредитом.

Але при надходженні чи створенні основного засобу на підприємстві спочатку його зараховують на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», а на 10 рахунок вони потрапляють після введення в експлуатацію. Приклад придбання основного засобу за грошові кошти наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Кореспонденція рахунків з придбання основного засобу за грошові кошти на ТОВ «Хелс»

№	Зміст операцій	Д-т	К-т	Сума, грн
1	Нараховано постачальнику за отриманий верстат: – у сумі без ПДВ – сума податкового кредиту з ПДВ	152	631	100 000
		641	631	20 000
2	Нараховано автотранспортному підприємству за доставку верстата: – у сумі без ПДВ – сума податкового кредиту з ПДВ	152	631	5 000
		641	631	1 000
3	Сплачено постачальникам з поточного рахунку	63	311	126 000
4	Нарахована заробітна плата за монтаж верстата	152	66	2 000
5	Виконані відрахування на соціальні заходи	152	65	800
6	Витрачені різні матеріали при монтажі верстата	152	20	500
7	Верстат зараховано до основних засобів	104	152	108 300

Якщо ж основний засіб надходить на підприємство безоплатно, то це здійснюють за умови оприбуткування об'єкта за справедливою вартістю на дату одержання, та відображають за кредитом рахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» – як наслідок збільшується додатковий капітал підприємства. Приклад такої ситуації зобразимо у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Кореспонденція рахунків з безоплатного надходження основного засобу на ТОВ «Хелс»

№	Зміст операцій	Д-т	К-т	Сума, грн
1	Відображення вартості одержаних об'єктів, які отримано безоплатно	10	42	100 000
2	Відображення витрат, які пов'язані із транспортуванням	15	68	12 000
3	Відобразили податковий кредит з ПДВ по транспортним витратам	64	68	20 000
4	Зараховані транспортні витрати до первісної вартості безоплатно одержаного об'єкту	10	15	12 000
5	Визнано дохід одночасно з нарахуванням амортизації	42	74	120 000

Вибуття об'єктів основних засобів може відбуватися в зв'язку з продажем, ліквідацією, безоплатної передачі іншим підприємствам, списанням у разі виявлення нестачі [37]. Розглянемо на прикладі вибуття основного засобу на ТОВ «Хелс» шляхом продажу (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Кореспонденція рахунків з вибуття основних засобів шляхом продажу на ТОВ «Хелс»

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
1	Переведено авто до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286	105	170 000
2	Списано суму зносу за об'єктом ОЗ	131	105	130 000
3	Передано покупцю об'єкт ОЗ	377	712	204 000
4	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	34 000
5	Нараховано податкові зобов'язання на суму перевищення балансової вартості на початок місяця реалізації над договірною вартістю	949	641	1 000
6	Списано баланс. вартість проданого об'єкта ОЗ	943	286	170 000
7	Отримано оплату від покупця за об'єкт ОЗ	311	377	204 000
8	Віднесено на фінансовий результат:			
	- суму доходу від продажу об'єкта ОЗ;	712	791	170 000
	- балансову вартість проданого об'єкта ОЗ;	791	943	170 000
	- суму нарахованого ПДВ від суми перевищення мінбази	791	949	1 000

Для злагодженого бухгалтерського обліку на підприємстві синтетичний облік ведуть, використовуючи Журнал-ордер №13, з відкілья переносять інформацію до Головної книги.

Отже, аналітичний облік основних засобів суб'єкта господарювання описує технічні та економічні особливості об'єктів, їх місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінену (індексацію) цінність, а ще норму амортизаційних витрат. Також зазначаються будь-які зміни в процесі експлуатації основного засобу, ведеться він за допомогою форм первинної документації. А для синтетичного обліку основних засобів Планом рахунків передбачено рахунок 10 «Основні засоби» і 13 «Знос необоротних активів», а також рахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». Вони мають субрахунки (рахунки другого ряду), в яких є детальніше роз'яснення. За допомогою цих рахунків і субрахунків ми розглянули, як ведуть облік по надходженню безоплатно або за готівкові кошти та вибуттю основних засобів.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1 Рекомендації щодо покращення обліку основних засобів

На сьогоднішній день основні засоби приймають активну участь у виробничих та невиробничих сферах діяльності підприємств. Досліджуючи облік основних засобів на ТОВ «Хелс», було виявлено певні недоліки, які негативно впливають на процес управління виробництвом, а тому безпосередньо і на облік основних засобів.

По-перше, ці недоліки стосуються документального оформлення операцій з обліку основних засобів.

Типова форма ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», яку використовує підприємство має застарілі графи, які втратили сенс, а саме:

- графа 12 – норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення;
- графа 13 – норми амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт.

Також цю форму можна було б доповнити такими відомостями: про термін корисної експлуатації основного засобу, ліквідаційної вартості та способу амортизації.

Типова форма ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» не відображає повністю інформацію про об'єкт основних засобів, вона є дуже загальною і потребує розширення та доповнення.

Інвентарні номери, які присвоюються основним засобам, не несуть інформаційного навантаження і зовсім не характеризують об'єкт. Це дало б змогу, пришвидшити розв'язання певних питань в ході бухгалтерського обліку.

Типову форму ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» пропонуємо доповнити такими показниками: спосіб надходження, справедлива вартість, ліквідаційна вартість, термін корисного використання,

метод нарахування амортизації, витрати на поліпшення об'єктів та розмір залишкової вартості на момент вибуття. Тому що, такі показники як термін корисного використання, ліквідаційна вартість та методи амортизації є індивідуальними для кожного об'єкта, тому таку інформацію доцільно відображати насамперед у інвентарній картці.

А отже, впровадження цих показників дасть можливість удосконалити документ, що зробить його більш доцільним для обліку та контролю. Дозволить одночасно слідкувати та вести облік стану основного засобу і документувати їх рух, від введення в експлуатацію до вибуття основного засобу та списання з балансу підприємства. Це дозволить зекономити час на обробку первинної інформації і аналітичного обліку об'єктів основних засобів.

По-друге, по обліку витрат на поліпшення та ремонту основних засобів завжди виникає багато запитань та плутанини. Можемо порекомендувати підприємству чітко слідувати НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3] та Методичним рекомендаціям № 561 [9], для розуміння різниці в цих поняттях.

Кожне підприємство вправі самостійно обирати яким чином відновлювати об'єкти основних засобів.

Для забезпечення робочого стану та тривалого терміну експлуатації основних засобів потрібно на постійній основі здійснювати витрати на утримання основних засобів. Згідно з НП(С)БО 7 ці витрати поділяють на дві групи.

Перша група – це витрати сфокусовані на поліпшенні об'єктів основних засобів, яке призначене для збільшення первісно очікуваних економічних вигод від експлуатації основного засобу. Капітальний ремонт і реконструкція, модернізація та модефікація, технічне переобладнання та добудова та ін. – все це відносять до поліпшень.

Обліковують ці витрати на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», після чого переносяться на рахунок 10 «Основні засоби». Ці витрати називають капітальними, через те що вони збільшують початково очікуваний дохід від застосування об'єкту основних засобів та ще збільшують первісну вартість.

Друга група – це витрати, які проводять для підтримки об'єкта в робочому стані та отримання початково визначеної суми майбутніх економічних вигод від його експлуатації.

Такі витрати обліковують на рахунках витрат, залежно від того, якого саме призначення ремонтують основний засіб (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Рахунки витрат залежні від призначення

Рахунки	Призначення основного засобу
23 «Виробництво»	використовують, якщо ремонтують об'єкт виробничого призначення
91 «Загальновиробничі витрати»	використовують, якщо ремонтують об'єкт загальновиробничого призначення
92 «Адміністративні витрати»	використовують, якщо ремонтують об'єкт приймаючий участь в управлінні
93 «Витрати на збут»	використовують, якщо ремонтують об'єкт пов'язаний зі збутом продукції
941 «Витрати на дослідження і розробки»	використовують, якщо ремонтують об'єкт приймаючий участь у дослідженнях і розробках, які здійснює підприємство

Витрати на ремонтні роботи – це витрати додаткового капіталу, він не збільшує вартості засобів праці та строку їх використання, а забезпечує його застосування за функціональним призначенням протягом всього періоду експлуатації об'єкту основних засобів. Ці витрати відносять до витрат звітного періоду.

На ТОВ «ХЕЛС» ремонтні роботи проводять господарським та підрядним способом.

Але недоліком можемо вважати при проведенні ремонту основних засобів господарським способом відсутність узагальнюючого документу за виконаними роботами, та ще внесення витрат за ремонт з первинних

документів до Книги обліку робіт і витрат, що може спричинити зловживання робітників.

Таким чином, основні засоби приймають активну участь у виробничих та невиробничих сферах діяльності підприємств. Тому безсумнівно потребують постійних удосконалень в різних аспектах його життєвого циклу на підприємстві. Дослідивши тему нашої кваліфікаційної роботи, було запропоновано наступні рекомендації з обліку основних засобів.

Внесення змін до типових форм ОЗ-1 та ОЗ-6, які застаріли та не відповідають вимогам сучасного обліку. Доповнення ф. ОЗ-6 додатковою інформацією (спосіб надходження, справедлива вартість, ліквідаційна вартість, термін корисного використання, метод нарахування амортизації, витрати на поліпшення об'єктів та розмір залишкової вартості на момент вибуття).

Порекомендували підприємству чітко слідувати НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Методичним рекомендаціям № 561, в яких детально описані відмінності поліпшення основних засобів від ремонту, та як саме обліковувати витрати в залежності від призначень об'єктів.

3.2 Удосконалення аналізу основних засобів

Виробничий процес на будь-якому підприємстві справляють з використанням певного обладнання, устаткування, машин, які розміщують у визначених приміщеннях. Немов фундамент для процесу виробництва виступають безпосередньо засоби праці, які описують технічний та економічний ступінь розвинення та виконують одну з головних ролей у виробництві, колі обігу та постачання послуг. Комплекс цих засобів праці на підприємстві набуває статусу основних виробничих засобів.

Наше сьогодні диктує певні правила, кожне підприємство намагається не відставати від сучасного темпу, задля підпримання рівню

конкурентоспроможності та стабільності на економічному ринку. В цьому допомагає незалежність та самостійність як товаровиробника, з одної сторони, а з іншої, залежність від тиску зовнішньо-економічної сфери макроекономіки нашої держави в цілому.

Для прибутковості та рентабельності підприємству потрібно удосконалюватись у всіх сферах, і особливо в частині об'єктів основних засобів, із застосуванням якісного та кількісного покращення. Насамперед успішність управління основними засобами буде залежати від того, наскільки керівництво відстежує ефективність їхнього застосування у виробництві.

Ефективністю основних засобів виступає результат від одержаного ефекту, що прирівнюється до затрачених ресурсів.

Досліджуючи ТОВ «Хелс» було з'ясовано, що підприємство відноситься відповідально до процесу аналізу основних засобів, визначає якісні та кількісні показники, підраховує коефіцієнти зносу та придатності основних засобів, які дають змогу слідкувати за їх технічним станом.

Отже, наявна методика проведення аналізу основних засобів на досліджуваному Товаристві має як позитивні, так і негативні сторони. Для зменшення недоліків в цій методиці аналізу на підприємстві потрібно вдатися до заходів її удосконалення. Ознайомившись з великою кількістю робіт науковців, виокремили такі напрямки удосконалення методики аналізу об'єктів основних засобів:

- проведення аналізу динаміки та складу основних засобів з урахуванням їхнього життєвого циклу на виробництві;
- при розрахунках фондомісткості використовувати залишкову вартість замість первісної;
- розраховуючи фондвіддачу основних засобів, брати валову продукцію не у грошовому виразі, а у натуральному;
- показник фондвіддача, повинен прийматися як факт оцінки ефективності грошових вкладень в основні засоби;
- розраховувати показник фондомісткості продукції, хоча він не

користується попитом;

– економічним обґрунтуванням інвестиційних вкладень в основні засоби, забезпеченням їх ресурсами та визначенням прогностичних показників, які впливають на те, як вони будуть впроваджуватися та реалізуватися [38].

Для більш інформативної картини по об'єктам основних засобів на ТОВ «Хелс» можемо запропонувати додаткові розрахунки.

По-перше, ефективність застосування основних засобів (фондовіддача, сума прибутку на 1 гривню та рентабельність).

По-друге, забезпечення потреб підприємства в основних засобах (фондоозброєність та фондомісткість).

Показник фондовіддачі показує ділову активність підприємства, саме він показує ефективне застосування об'єктів основних засобів суб'єкта господарювання. Значення цього показника демонструє скільки саме було вироблено продукції (або надано послуг) на кожну грошову одиницю (гривню), яку було затрачено на основні засоби.

Отож, для визначення фондовіддачі основних засобів на підприємстві використовують таку формулу (3.1):

$$\Phi_V = VP/\Phi_K \quad (3.1)$$

де, VP – чистий дохід (виручка) від реалізації;

Φ_K – залишкова вартість основних засобів.

Абсолютна сума прибутку на 1 гривню основних засобів підприємства визначається як співвідношення чистого прибутку компанії до середньорічної вартості основних засобів (3.2):

$$\sum_{ab} = Pz/\Phi_K \quad (3.2)$$

де, Pz – загальний прибуток за звітний період;

Φ_K – залишкова вартість основних засобів.

Рентабельність основних засобів це показник абсолютної суми прибутку на 1 гривню основних засобів підприємства у відсотках.

Проведемо розрахунки ефективності застосування основних засобів на ТОВ «Хелс» та об'єднаємо ці позники в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2 – Ефективність застосування основних засобів на ТОВ «Хелс» у 2018-2020 рр

Показники	2018р.	2019р.	2020 р.	Відхилення	
				2019-2018 рр.	2020-2019 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн.	6031	6329	7952	297	1623
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	129	62	163	-67	101
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	331	357	461	26	104
Фондовіддача	18,22	17,73	17,2	-0,49	-0,53
Абсолютна сума прибутку на 1 гривню основних засобів	0,39	0,17	0,35	-0,22	0,18
Рентабельність основних засобів, %	39	17	35	-22	18

З отриманих результатів бачимо невелике зниження рівня фондовіддачі у 2019 та 2020 роках. Що стосується рентабельності основних засобів, то у 2019 році спад на 22% відбувся по причині зменшення чистого прибутку підприємства, але у 2020 році ситуація виправилась майже до рівня 2018 року, що вважаємо гарною тенденцією. Відобразимо ці показники на рис. 3.1.

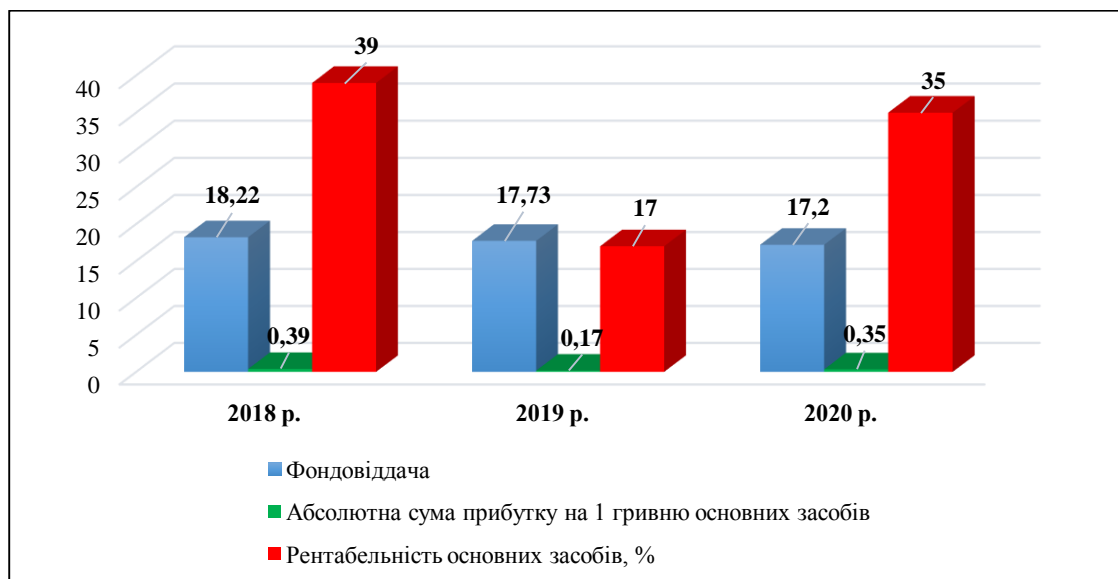

Рисунок 3.1 – Ефективність застосування основних засобів на ТОВ «Хелс»

Для підвищення ефективності застосування основних засобів на підприємстві можемо запропонувати наступні підходи:

– удосконалення засобів праці:

- 1) оновлення чи заміна обладнання, в разі застарівшої техніки;
- 2) механізування основних та допоміжних виробництв;
- 3) розвивати раціоналізаторство та винахідництво на підприємстві.

– збільшення терміну роботи обладнання за рахунок:

- 1) зниження рівню простою устаткування;
- 2) стиснення строків ремонту устаткування та машин;
- 3) робота з незадіяним обладнанням, шляхом передавання його в аренду, лізинг чи ліквідацію повну або часткову.

– підвищення рівня управління та організації підприємства:

- 1) матеріально зацікавлювати робітників (стимул до ефективної праці);
- 2) забезпечення удосконалення новітніми технологіями;
- 3) досягнення продуктивної роботи нововведеного обладнання.

Що стосується показників забезпечення потреб підприємства в основних засобах, то за них відповідають фондоозброєність та фондомісткість.

Фондоозброєність показує залежність вартості об'єктів основних засобів до кількості робітників на підприємстві – це і є забезпеченість по факту підприємства виробничими основними засобами, і чим більше фондоозброєність, тим краще, тоді цей фактор оцінюють, як позитивний [23].

Можемо зазначити, що показник фондоозброєності може істотно зростати, ще через додаткові інвестиції у виробництво. Але позитивним ефектом для суб'єкта господарювання буде лише тоді, якщо зростання фондоозброєності буде відбуватися синхронно зі збільшенням продуктивності праці.

Розраховують фондоозброєність по формулі (3.3):

$$\Phi_{Oz} = \Phi_K / Ч \quad (3.3)$$

де, Φ_K – залишкова вартість основних засобів;

$Ч$ – чисельність робітників.

Фондомісткість в свою чергу виступає, як величина обернена до фондovіддачі. За допомогою цього показника підприємство розуміє вартість об'єктів основних засобів, яка припадає на одиницю виробленої ними продукції. Цей показник також демонструє забезпеченість підприємства основними засобами, але добре, якщо він зменшується, на відміну від фондоозброєності. Розраховують по формулі (3.4):

$$\Phi_M = \Phi_K / ВП \quad (3.4)$$

де, Φ_K – залишкова вартість основних засобів;

$ВП$ – чистий дохід (виручка) від реалізації.

Проведемо розрахунки показників забезпечення потреб підприємства в основних засобах на ТОВ «Хелс» та об'єднаємо ці позники в таблицю 3.3.

Таблиця 3.2 – Забезпечення потреб підприємства в основних засобах

Показники	2018р.	2019р.	2020 р.	Відхилення	
				2019-2018 рр.	2020-2019 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн.	6031	6329	7952	297	1623
Середня кількість працівників, осіб	25	25	30	-	4
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	331	357	461	26	104
Фондоозброєність	13,24	14,28	15,37	1,04	1,09
Фондомісткість	0,055	0,056	0,058	0,001	0,002

Показник фондомісткості має тенденцію до невеликого зростання та означає що на 1 грн. чистого доходу від реалізації припадає 55 коп. у 2018 році, 56 коп. у 2019 році та 58 коп. - у 2020 році. Така тенденція не вважається позитивним явищем, та зумовлена збільшенням вартості основних засобів.

Показник фондоозброєності навпаки радує тенденцією до збільшення у 2019 на 1,04 та у 2020 році на 1,09. Тому можна сказати, що робітники забезпечені засобами праці. Відобразимо ці показники на рис. 3.2.

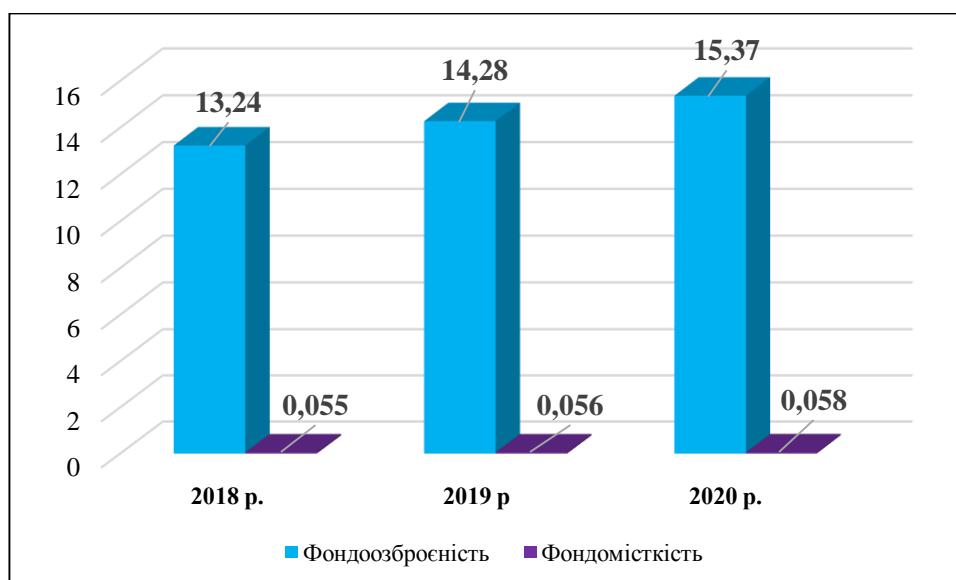

Рисунок 3.2 – Забезпечення основними засобами на ТОВ «Хелс»

Таким чином, для прибутковості та рентабельності підприємству потрібно удосконалюватись у всіх сферах, і особливо в частині об'єктів основних засобів, із застосуванням якісного та кількісного покращення. Насамперед успішність управління основними засобами буде залежати від того, наскільки керівництво відстежує ефективність їхнього застосування у виробництві.

Було запропоновано внести для більш детального аналізу основних засобів розрахунки ефективності застосування основних засобів, а саме фондівіддачу, абсолютну суму прибутку на 1 гривню та рентабельність, та розрахунки забезпечення потреб підприємства в основних засобах (фондоозброєність та фондомісткість).

ВИСНОВКИ

Зміни відносно складу, оцінки, обліку основних засобів є одним із найважливіших аспектів реформування бухгалтерського обліку. Це обумовлено тим, що вони є основним елементом необоротних активів і разом з іншими необоротними матеріальними активами формують найважливішу статтю бухгалтерського балансу і частину майна підприємства.

Основні засоби суб'єктів господарювання регулюються НП(С)БО 7 «Основні засоби», в якому зазначено головні методологічні засади, класифікацію, оцінку, надходження та вибуття об'єктів.

Перший розділ роботи дає зрозуміти, що основні засоби підприємства здебільшого складають найбільш значущу частину його майна. Правдивість та актуальність даних бухгалтерського обліку основних засобів в цілому демонструє достовірність інформації про фінансовий стан цього підприємства. До критеріїв визнання основних засобів відносять: матеріальність активу, його призначення в організації та звісно термін корисного використання.

Класифікація також є необхідною умовою доцільної організації обліку основних засобів. Групування основних засобів та їх об'єднання по спільних ланках у виробничому процесі відіграє велику роль для організації бухгалтерського обліку.

Оцінка об'єктів основних засобів залежить не тільки від дати її здійснення, а й від методу її здійснення. Розрізняють чотири види оцінки основних засобів: первісна, залишкова, справедлива та ліквідаційна вартості. При надходженні основних засобів на підприємство, їх оцінка здійснюється за первісною вартістю або ж за справедливою на певну дату балансу. Переоцінка об'єктів основних засобів не вважається обов'язковою, але існують витнятки.

Аналіз об'єктів основних засобів відіграє також важливу роль у економічному житті підприємства. Він допомагає оцінити рівень застосування виробничих потужностей та обладнання, забезпечення підприємства, виробництва та підрозділів основними засобами, відповідність потребам

складу, техрівню та об'єму основних засобів.

За допомогою аналізу можна дуже чітко простежувати наскільки ефективно використовуються основні засоби, рівень їхнього технічного стану, рентабельність, на скільки підприємство забезпечене цими об'єктами, для вчасного оновлення та модернізації основних засобів.

Другий розділ роботи – це дослідження теоретичних основ обліку та аналізу основних засобів через вивчення практичного аспекту даної теми на прикладі ТОВ «Хелс», що є об'єктом нашого дослідження.

Отож, в цілому діяльність Товариства можна вважати ефективною, фармацевтичне підприємство ТОВ «Хелс» є непоганим конкурентом на сучасному ринку подібних послуг. В зв'язку зі світовою епідемією попит на антисептичні препарати дуже збільшився за останні роки, тому доходи, прибуток та власний капітал у підприємства зростають, але здорожчення товару може привести до втрати попиту та постійних клієнтів. Аналіз основних засобів (коефіцієнти зносу та придатності) який проводиться на підприємстві показав зміни, які означають про істотне поліпшення стану основних засобів, які з року в рік зношуються, потребують оновлення та модернізації. Але тільки цих показників не достатньо для повного аналізу основних засобів.

На ТОВ «Хелс» оцінку об'єктів основних засобів проводять у вартісному та натуральному вимірюванні, використовуючи справедливу вартість. Оцінка та первинний облік основних засобів залежить особливо від вчасного та правильного заповнення первинних документів. Первинний облік об'єктів основних засобів на досліджуваному підприємстві ведеться за допомогою типових форм. Але недоліком можемо вважати при проведенні ремонту основних засобів господарським способом відсутність узагальнюючого документу за виконаними роботами, та ще внесення витрат за ремонт з первинних документів до Книги обліку робіт і витрат, що може спричинити зловживання робітників.

Аналітичний облік основних засобів суб'єкта господарювання описує

технічні та економічні особливості об'єктів, їх місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінену (індексацію) цінність, а ще норму амортизаційних витрат. Також зазначаються будь-які зміни в процесі експлуатації основного засобу, ведеться він за допомогою форм первинної документації.

Для синтетичного обліку основних засобів Планом рахунків передбачено рахунок 10 «Основні засоби» і 13 «Знос необоротних активів», а також рахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». Вони мають субрахунки (рахунки другого ряду), в яких є детальніше роз'яснення. За допомогою цих рахунків і субрахунків ми розглянули, як ведуть облік по надходженню безоплатно або за готівкові кошти та вибуттю основних засобів.

Третій розділ кваліфікаційної роботи був призначений для удосконалення обліку та аналізу основних засобів. Внесення змін до типових форм ОЗ-1 та ОЗ-6, які застаріли та не відповідають вимогам сучасного обліку. Доповнення ф. ОЗ-6 додатковою інформацією (спосіб надходження, справедлива вартість, ліквідаційна вартість, термін корисного використання, метод нарахування амортизації, витрати на поліпшення об'єктів та розмір залишкової вартості на момент вибуття).

Порекомендували підприємству чітко слідувати НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Методичним рекомендаціям № 561, в яких детально описані відмінності поліпшення основних засобів від ремонту, та як саме обліковувати витрати в залежності від призначень об'єктів.

Було запропоновано внести для більш детального аналізу основних засобів розрахунки ефективності застосування основних засобів, а саме фондівіддачу, абсолютну суму прибутку на 1 гривню та рентабельність, та розрахунки забезпечення потреб підприємства в основних засобах (фондоозброєність та фондомісткість).

Таким чином мета та завдання кваліфікаційної роботи з одержання узагальнюючої інформації про механізм ведення обліку, зміни, які відбуваються, їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства і фінансові результати, розробки рекомендацій та удосконалень були доягнені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М. Ю., Гуменна Ю. Г., Тютюнник І. В., Рубанов П. М. Фінансовий облік : конспект лекцій. Суми: СумДУ, 2018. 395 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. Дата оновлення 02.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288>.
4. Давидюк Т.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Х.: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. Житомир : ПП «Рута», 2013. 224 с.
6. Податковий кодекс України № 2755 – VI від 02.12.2010 р. Відомості Верховної Ради України. Дата оновлення 25.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві : Закон України від 16.01.2020 р. №466-IX. URL: <https://docs.dtkr.ua/doc/466-20?page=10>.
8. Класифікація основних засобів. *Електронний журнал Голоvbух*. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7676>.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 року № 561. Дата оновлення 14.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Оцінка основних засобів. *Електронний журнал Голоvbух*. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7102-otsnka-osnovnih-fondv>.
11. Зінченко О. В., Радіонова Н. Й. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с.

12. Крупка Я.Д., Задорожний Н.В. Фінансовий облік : підручник. 4-те вид. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.
13. Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» № 193 від 10.08.2000р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>.
14. Ліквідаційна вартість основних засобів: коли можна нуль? URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/buh911/2020/august>.
15. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України №2658 від 12.07.2001р. (ред. 03.07.2020р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.
16. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 670 с.
17. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. Економічний аналіз. 2016. Т. 26(1). С. 99-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2016_26%281%29_16.
18. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2017.
19. Жадан Т.А., Лозова Н.В., Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №8. С. 112-116.
20. Салила С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О. Фінансовий аналіз: підручник. Гуманітарний університет Запорізький інститут держ. та муніцип. управ. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 210 с.
21. Аналіз стану та шляхи покращення використання основних засобів підприємства URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/5FEB5BBD-A4AA-4087-9CED-76B8D3C4BC01.pdf>.
22. Бондар М. І. Звітність підприємства : навчальний посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 570 с.
23. Яшан Ю.В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів URL:

[http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/66.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/66.pdf).

24. Хома І.Б., Андрушко Н.І., Слюсарчик К.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник, Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. 344 с.
25. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. №46. С. 113-122. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf.
26. Гонтаренко Т.О. Фінансовий облік: навчальний посібник. Краматорськ: ДДМА, 2015. 96 с.
27. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / за ред. К. Є. Нагірська. Київ : "Центр учбової літератури", 2017. 688 с.
28. Школьник І.О. Фінансовий аналіз навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
29. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
30. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України №2275 від 06.02.2018 р. Дата оновлення 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.
31. Про затвердження типових форм первинного обліку: Наказ Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. (дата оновлення 25.04.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v035220>.
32. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16>.
33. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
34. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник для внз 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 424 с.

35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>.
36. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
37. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посібник для внз. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 312 с.
38. Шендригоренко М. Т., Яковенко Ю. В. Шляхи оптимізації ведення бухгалтерського обліку та аналізу руху основних засобів на пат "Криворіжхліб". Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 148-151.

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Bondar MV Accounting and analysis of fixed assets - Bachelor's qualification work. NI BIEM, Sumy, 2021.

Theoretical, methodical and practical aspects of the organization of accounting and analysis of fixed assets at the enterprise are investigated in the work. The main purpose of this study is to obtain general information about the mechanism of accounting, changes that occur, their impact on the financial and economic activities of the enterprise and financial results. The organizational and economic characteristics of Health LLC, assessment and initial accounting, analytical and synthetic accounting are studied.

Key words: fixed assets, enterprise, accounting, analysis.

АНОТАЦІЯ

Бондар М.В. Облік та аналіз основних засобів – Кваліфікаційна робота бакалавра. ННІ БІЕМ, Суми, 2021 р.

У роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку та аналізу основних засобів на підприємстві. Основною метою цього дослідження є одержання узагальнюючої інформації про механізм ведення обліку, зміни, які відбуваються, їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства і фінансові результати. Досліджено організаційно-економічну характеристику ТОВ «Хелс», оцінку та первісний облік, аналітичний та синтетичний облік.

Ключові слова: основні засоби, підприємство, облік, аналіз.

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Вибір виду вартості оцінки основних засобів

Ситуація	Вартість, яка обирається для оцінки ОЗ
Придбання основних засобів за плату	Первісна вартість
Отримання ОЗ в обмін на подібний актив	Залишкова вартість переданого об'єкта
Отримання ОЗ в обмін на неподібний актив	Справедлива вартість переданого об'єкта, збільшена/зменшена на суму грошових коштів чи їх еквівалентів переданих під час обміну.
Безоплатне отримання ОЗ	Справедлива вартість з урахуванням витрат на їх доставку, введення в експлуатацію та інших витрат за п. 8 П(С)БО 7
Внесення основних засобів до статутного капіталу	Здійснюється за погодженою між засновниками справедливою вартістю з урахуванням витрат на їх доставку та введення в експлуатацію та інших витрат за п. 8 П(С)БО 7.
Переведення ОЗ з оборотних активів (товарів, готової продукції)	Фактична собівартість таких активів, яка визначається за П(С)БО 9 “Запаси” та П(С)БО 16 “Витрати”.
Оцінка на дату складання звіту про фінансовий стан (балансу)	Залишкова вартість або справедлива вартість.
Оцінка повністю амортизованих ОЗ	Ліквідаційна вартість або справедлива вартість.